

Snežana S. Stojšin

Marica N. Šljukić

Vladan D. Vidicki

Sara R. Mejdžor

Univerzitet u Novom Sadu

Filozofski fakultet, Odsek za sociologiju

stojsin.snezana@gmail.com

maricass19@gmail.com

vladan.vidicki@gmail.com

saramajor88@gmail.com

Originalni naučni rad

UDC: 314.744-057.87(436 Beč)

DOI: 10.19090/MV.2023.14.363-381

KARAKTERISTIKE AKADEMSKIH STUDIJA KAO MOTIV EMIGRACIJE STUDENATA – PRIMER STUDENATA U BEČU¹

APSTRAKT: U radu su predstavljeni rezultati istraživanja koje je urađeno krajem 2021. i početkom 2022. godine sa srpskim studentima na sva tri nivoa studija u Beču, u Austriji. Osnovni cilj rada jeste analiza motiva emigracije naših studenata, a osnovna pretpostavka u istraživanju bila je da kvalitet obrazovanja nije osnovni razlog zbog kojeg studenti odlaze u inostranstvo na osnovne, master i doktorske studije, što je na kraju istraživanja i potvrđeno. U istraživanju, u kojem su podaci prikupljeni elektronskim upitnikom, učestvovalo je 287 ispitanika. Analiza rezultata pokazala je da je najveći deo studenata poreklom iz velikih univerzitetskih centara, kao što su Beograd, Banja Luka i Novi Sad, a da su na njihove odluke, pored veće mogućnost nalaženja posla sa diplomom inostranog fakulteta, uticali i kvalitet studija, kao i motivi poput želje da iskuse život u stranoj zemlji.

Ključne reči: studenti, međunarodni studenti, internacionalizacija obrazovanja, motivi emigracije, elektronski upitnik.

---

¹ U radu je predstavljen deo istraživanja *Sociološka studija o položaju srpskih studenata u Beču* koje su podržali: Ambasada Republike Srbije u Austriji, Predstavništvo Republike Srpske u Austriji, Matica srpska i Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.

CHARACTERISTICS OF ACADEMICS STUDIES AS A MOTIVE FOR STUDENT EMIGRATION – EXAMPLE OF STUDENTS IN VIENNA

ABSTRACT: The paper presents the results of research conducted at the end of 2021 and the beginning of 2022 with Serbian students at all three levels of study in Vienna, Austria. The main goal of the paper is to analyze the motives of emigration of our students. The basic assumption in the research was that the quality of education is not the main reason why students go abroad for bachelor, master and doctoral studies, which was confirmed. There were 287 respondents in the research in which the data was collected via an electronic questionnaire. The analysis of the results showed that the majority of students came from large university centers such as Belgrade, Banja Luka and Novi Sad, and that in addition to the greater possibility of finding a job with a diploma from a foreign faculty, the quality of studies also influenced their decision to study abroad and motivated them to experience life in a foreign country.

Key words: students, international students, internationalization of education, motives of emigration, electronic questionnaire.

1. UVOD

Međunarodne migracije studenata su tek poslednjih nekoliko godina dospele u žižu interesovanja naučnika (Vasojević 2022), ali međunarodni studenti nisu nova pojava, već odavno predstavljaju deo globalne mobilnosti. Naučnici su najviše pažnje posvećivali trajnim migracijama mladih akademski obrazovanih pojedinaca koji odlaze iz svoje zemlje da žive i rade u drugim zemljama, a koji nisu imali nameru da se vrate u matičnu zemlju. Ovo su najnepovoljnije migracije za zemlju porekla (emigraciona područja). Međutim, privremene migracije pripadnika ove populacije predstavljaju odlazak mladih iz zemlje porekla radi dodatnog školovanja ili privremenog posla, koji se nakon određenog vremena vraćaju u zemlju porekla sa ljudskim kapitalom koji nisu mogli da steknu kod kuće (Vasojević 2022).

Emigracija mladih se intenzivira početkom 21. veka, ali motivi više nisu čisto ekonomski kao u ranijim migratornim talasima (Bobić i sar. 2016; Stojšin 2018), već se, pre svega, ističe potreba za sticanjem znanja. Ovaj motiv uzrokovao je pojavu međunarodne mobilnosti pre nego migracija, jer mladi znanje stiču često u više zemalja (Bobić i sar. 2016: 86–87).

Prisustvo međunarodnih studenata u lokalnim obrazovnim institucijama širom sveta, odnosno internacionalizacija obrazovanja, danas predstavlja uobičajenu pojavu od strane institucija i nacija koje takvu mobilnost žele da kapitalizuju, najčešće finansijski (Lipura, Collins 2020). Internacionalizacija obrazovanja i obrazovnog procesa jeste strategija kojom „visoko obrazovanje priprema pojedince

za angažman u globalizovanom svetu” (Milovanović i dr. 2020: 87) i uključuje mobilnost studenata i nastavnog osoblja, različite oblike međuinstitucionalnog partnerstva, odnosno razmenu i usklađivanje ideja, interesa i vizija i uspostavljanje zajedničkih studijskih i istraživačkih programa. Sasvim je sigurno da globalizacija i internacionalizacija utiču na „razvoj, promene i trendove u visokom obrazovanju počevši od unapređenja informaciono-komunikacionih tehnologija, pojeftinjenja troškova transporta, integrisanosti i liberalizacije tržišta, povećane i olakšane saradnje između međunarodnih ekonomskih subjekata” (Milovanović i dr. 2020: 87). Sa većim uključivanjem studenata u međunarodni sistem visokog obrazovanja, internacionalizacijom obrazovanja, povećava se mogućnost sticanja kvalitetnijeg obrazovanja, a time se povećavaju i šanse za zaposlenje (Milovanović i dr. 2020: 88).

U poređenju sa drugim oblicima međunarodnih migracija, migracije studenata su značajno porasle i intenzivirale se. Prema podacima *Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj* (OECD), međunarodna mobilnost studenata kontinuirano je rasla u poslednjih dvadeset godina, a podaci iz 2019. godine govore da 6,1 milion studenata u svetu studira u inostranstvu (dvostruko više od broja koji datira iz 2007. godine. Broj međunarodnih studenata rastao je u proseku za 5,5% godišnje između 1998. i 2019. godine (OECD 2021). Broj stranih studenata upisanih u zemljama koje nisu članice OECD-a raste brže: njihov broj je u proseku rastao za 7% godišnje, u poređenju sa 4,9% za strane studente u zemljama OECD-a. U 2019. godini, strani studenti upisani u zemljama koje nisu članice OECD-a predstavljali su oko 31% globalnog skupa međunarodno mobilnih studenata (OECD 2021).

Učešće mladih i visokoobrazovanih kadrova u spoljašnjim migracijama Srbije sve je veći (Marković Krstić 2021; Bobić i sar. 2016; Stojšin 2021), a procenjuje se da je u poslednje dve decenije iz Srbije u visokorazvijene zemlje Zapada otišlo preko 70.000 visokoobrazovanih, te da je Srbija izgubila 12 milijardi evra zbog „odliva mozgova” (Marković Krstić 2021: 190). Analiza izdatih imigrantskih viza visokokvalifikovanim osobama emigrantima iz Srbije pokazala je da je odliv mozgova znatno pojačan tokom poslednje dve decenije. Ovaj broj je još veći ako se na njega doda i broj privremeno izdatih viza visokokvalifikovanim mladim stručnjacima i studentima iz Srbije (Marjanović 2015: 12–13).

U istraživanju različitih aspekata studentske mobilnosti većina autora koristi tradicionalni puš-pul model (eng. *push-pull*) (Ahmad i Bjukenen, Bal, Čen, Eder, Smit i Pits, Li, Mazzarol i Soutar, Vigh, sve prema Lipura, Collins 2020). Model privlačćih i odbijajućih faktora u istraživanju motiva međunarodne mobilnosti studenata bavi se dvostrukim pitanjima da li – i kuda. (Eder, Smith i Pitts, prema

Lipura, Collins 2020). Na pitanje da li ići, odgovor daju odbijajući faktori društva u kojem student živi i oni su osnov motivacije za studiranje u inostranstvu, a faktori privlačenja utiču na davanje odgovora na pitanje kuda ići, odnosno na izbor zemlje, univerziteta i fakulteta.

Većina pomenutih autora analizira privlačeće i odbijajuće faktore, a među njima najčešće istražuju društveno-ekonomske karakteristike koje su specifične za mesto porekla, a koje utiču na donošenje odluke o studiranju u inostranstvu. Koristeći puš-pul model, govore o tri različite faze u toku kojih međunarodni studenti donose odluku o studiranju u inostranstvu: u prvoj fazi postavljaju ključno pitanje da li da nastave visoko obrazovanje u inostranstvu, procenjujući specifične karakteristike svog okruženja (Ahmad, Buchanan 2016), odnosno odbijajuće faktore. Ovde se najčešće navode nedostaci prisutni tokom studiranja u zemlji porekla (različita ograničenja u obrazovanju, npr. neodgovarajući nacionalni program). Sa druge strane, na donošenje odluke o obrazovanju u inostranstvu deluju različiti privlačeći faktori (npr. sticanje kvalifikacija u inostranim institucijama kao zamena za prestižne fakultete u zemlji porekla na koje studenti nisu uspeli da se upišu). Ahmad i Buchanan (2016) navode sledeće privlačeće faktore: troškove života, bezbednost, stabilnost vlade, moderne kulturne sadržaje i slično. Nakon razmatranja privlačećih i odbijajućih faktora, u drugoj fazi studenti donose odluku u kojoj zemlji će nastaviti svoje školovanje, a u poslednjoj fazi razmatraju prednosti studiranja u određenim školama i fakultetima (akademska popularnost – reputacija, karakteristike kurseva, stručnosti nastavnog kadra, stepen inovativnosti, upotreba informacionih tehnologija i dr.) (Lipura, Collins 2020).

2. OSNOVNI RAZLOZI ZA ODLAZAK STUDENATA U INOSTRANSTVO

Osnovni cilj rada jeste analiza motiva emigracije naših studenata, a osnovna pretpostavka u istraživanju bila je da kvalitet obrazovanja nije osnovni razlog zbog kojeg studenti odlaze u inostranstvo na osnovne, masterske i doktorske studije. Istraživanje motiva međunarodnih studenata urađeno je na primeru naših studenata koji studiraju u Beču.

Različiti društveno-istorijski procesi su tokom protekla dva veka doveli do toga da se u Beču formira jedna od najznačajnijih srpskih dijaspora u Evropi. Prema zvaničnim statističkim podacima danas, od ukupnog broja stanovnika srpskog porekla koji žive u Austriji, čak 63,6% živi u gradu Beču (Statistik Austria 2021a). To je najveći stepen koncentracije jedne etničke grupe na određenoj teritoriji (ovde

opštini²) u odnosu na ostalo stanovništvo. Migracije Srba ka prestonici Austrije, najčešće zbog obrazovanja, pokrenute su još krajem 18. i početkom 19. veka kada je veliki broj pripadnika srpske intelektualne elite odlazio u Beč na studije (Matić, Lopušina 2019). Austrija je davala određene pogodnosti srpskim studentima (naši studenti nisu morali da plaćaju školarinu³). Pored toga, pri upisu na državne fakultete u Beču studenti na većini fakulteta ne polažu prijemni ispit, što svakako nije zanemarljiv razlog za odlazak u Beč na studije, a školarine na bečkim obrazovnim institucijama bile su jedne od pristupačnijih u Evropi (<https://studiranjeuevropi.com/studiranje-u-becu>).

Organizacija srpskih studenata u inostranstvu (OSSI), u okviru koje je i ogranak u Beču, a koja je inicirala ovo istraživanje, nastala je pre više od dvadeset godina, zbog umrežavanja studenata koji žele da odu u inostranstvo na usavršavanje, onih koji već studiraju u inostranstvu i onih koji su se iz inostranstva vratili nazad. OSSI ima dvadeset jedan lokalni ogranak u Americi, Kini, Rusiji, Belgiji, Francuskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu i drugim evropskim zemljama⁴.

2.1. Metodološke napomene

U radu su predstavljeni rezultati empirijskog istraživanja sprovedenog tokom 2021/22. godine. Ispitanici su bili studenti srpskog porekla⁵ iz Srbije, Bosne i Hercegovine i drugih delova bivše Jugoslavije. Istraživanje je trajalo od septembra 2021. do decembra 2022. godine, a podaci su prikupljeni fokusgrupnim intervjuom i elektronskim upitnikom. Elektronski upitnik popunilo je 287 ispitanika, a fokus grupu⁶ činilo je šest studenata.

---

² Beč je istovremeno i glavni grad Austrije i federalna država koja je ograničena samo na prostor grada Beča. Pored federalne države Beč, u sastavu Austrije su i federalne države Burgerland, Koruška, Donja Austrija, Salcburg, Štajerska, Tirol, Gornja Austrija i Forarlberg.

³ Međutim, treba napomenuti da studije u Beču više nisu besplatne pošto je „Stogodišnji ugovor (je) prošao i godina studija na svim državnim univerzitetima košta 1.500 evra za građane Srbije i druge NON EU građane, dok je za one sa EU pasošem cena 750 evra po godini” (<https://www.inoedukacija.com/page/st+udiranje-u-austriji/>).

⁴ Vidi www.ossi.rs.

⁵ Uzeti su studenti srpskog porekla zbog toga što je istraživanje inicirala OSSI – Organizacija srpskih studenata u inostranstvu.

⁶ Fokus grupa sprovedena je onlajn, pošto je u vreme istraživanja trajala školska godina, te su svi ispitanici u to vreme bili u Austriji. Drugi razlog je vezan za situaciju izazvanu epidemijom korona virusa, te iz ova dva razloga nije bilo moguće napraviti fokus grupu uživo.

Na početku istraživanja, a radi što boljeg upoznavanja sa predmetom istraživanja, sprovedena je fokus grupa, čiji su rezultati pomogli u sastavljanju što preciznijeg upitnika. Ovde su ispitane osnovne teme i izvučene neke od varijabli koje su kasnije iskorišćene u prikupljanju podataka elektronskim upitnikom. Imajući u vidu „klasične” nedostatke elektronskog upitnika⁷, zatim činjenicu da su se podaci prikupljali u nematičnoj državi, i sprovođenje fokus grupe kao osnove za izradu instrumenta za prikupljanje podataka, smatramo da je odziv ispitanika prilično visok i zadovoljavajući.

Prilikom sastavljanja upitnika autori su vodili računa da izbegnu što više nedostataka koji karakterišu ovaj postupak. Upitnik je bio opširniji nego što je uobičajeno⁸, pošto su ispitanici bili u direktnoj vezi sa temom istraživanja, odnosno bili su lično zainteresovani. Upitnik je imao 41 pitanje – 39 pitanja bilo je zatvorenog tipa, od kojih je 8 bilo u tabelama (Likertova skala), a poslednja 2 pitanja bila su otvorenog tipa. Ispitanici su se rado odazvali prilikom prikupljanja podataka, a naveli su da, ukoliko je potrebno, mogu dati i opširnije podatke na temu istraživanja. Veliko interesovanje i zadovoljstvo temom i istraživačkim pristupom od strane ispitanika pokazano je i tokom izvođenja fokus grupe.

2.2. Rezultati istraživanja

Od ukupnog broja ispitanika (287) najviše je bilo studenata iz Srbije (62,7%) i Bosne i Hercegovine (31,4%)⁹. U polnoj strukturi, studentkinje (67,9%) su bile brojnije od studenata (32,1%), što je i očekivano, jer žene češće učestvuju u istraživanjima, naročito u studentskoj populaciji, a pretpostavlja se i da su studentkinje brojnije od studenata u Beču¹⁰.

---

⁷ Vidi Stojšin, S. (2014). Internet kao predmet istraživanja i/ili sredstvo za prikupljanje podataka – sa osvrtom na elektronski upitnik, u *Internet i društvo – međunarodni tematski zbornik radova*, priredili D. Todorović, D. Petrović, D. Prlja, Beograd: Srpsko sociološko društvo: Institut za uporedno pravo; Niš: Filozofski fakultet.

⁸ Manji broj pitanja zatvorenog tipa i popunjavanje upitnika koje traje u proseku 12 minuta.

⁹ Sa manjim udelom u ukupnom broju ispitanika učestvovali su studenti iz Crne Gore (1,7%), Austrije (1%), Nemačke (1,4%), Italije (0,7%), Švajcarske (0,7%), Slovenije (0,3).

¹⁰ Broj studenata u Srbiji je u korist ženskog pola, pa se pretpostavlja da je tako i među našim studentima u Austirji, ali nemamo precizan statistički podatak o polnoj strukturi ovih studenata. Iz *Organizacije srpskih studenata u inostranstvu – Beč* (OSS-Beč), na osnovu interne evidencije, navode da u glavnom gradu Austrije trenutno studira oko 4000 srpskih studenata. Elektronski upitnik je između ostalog distribuiran i preko ove organizacije.

Navedeni podaci upoređeni su sa polnom strukturom studentskih populacija u Srbiji i Bosni i Hercegovini. U Republici Srbiji školske 2021/22. godine na visokoškolskim ustanovama je ukupno bilo 243.952 studenta, od čega je 42% bilo studenata, a 58% studentkinja (RZS 2022). Udeo samofinansirajućih u ukupnom broju studenata iznosi 59,5%, a onih na budžetu 40,5%. Najviše studenata ima na osnovnim akademskim studijama (73,6% od ukupnog broja studenata), 21,6% je na masterskim, a 4,8% na doktorskim studijama. Razlika prema polu je vrlo slična sa uzorkom koji smo imali u Beču¹¹. Dakle i zvanični statistički podaci o visokom obrazovanju u Republici Srbiji i uzorak koji smo imali u istraživanju pokazuju da devojke češće upisuju studije od muškaraca, ali da na nivoima studija ne postoji veća razlika u udelima u ukupnom broju studenata i ukupnom broju studentkinja. Prvi podatak, da devojke u većem broju upisuju studije od muškaraca, može se protumačiti time što pripadnici muškog pola češće biraju srednje škole u kojima je izlazni profil neko „konkretno” zanimanje, nakon čega se zapošljavaju. Ovo potvrđuju i podaci da se u srednjim školama koje najčešće „pretpostavljaju” odlazak na dalje školovanje, poput gimnazija, školuje više devojaka nego momaka¹² (RZS 2023).

Slična je situacija i na fakultetima u Bosni i Hercegovini. Školske 2021/22. godine na fakultetima u Bosni i Hercegovini studiralo je 59,4% studentkinja i 40,6% studenata (ASBiH 2022). Na masterske studije upisalo se 60,7% studentkinja i 39,3% studenata, a na doktorske 53,4% studentkinja i 46,6% studenata (ASBiH 2022).

Najveći broj ispitanika u Beču (57,5%) pohađa osnovne studije, dok 38,7% ispitanika pohađa masterske ili magistarske studije. Zabeleženo je i da 3,8% ispitanika završava doktorske studije (Tabela 1). Ova struktura ispitanika prema nivoima obrazovanja i polu relativno odgovara navedenoj strukturi studenata u zemljama porekla.

---

¹¹ Od ukupnog broja studenata u Srbiji 76,5% nalazi se na osnovnim studijama, 18,7% na master, a 4,8% na doktorskim studijama. Slična je situacija i sa studentkinjama, jer od ukupnog broja studentkinja 71,5% je na osnovnim, 23,6% na master, a 4,8% na doktorskim studijama.

¹² Na primer, u Republici Srbiji je u gimnazijama na početku školske 2022/23. godine bilo 58,3% učenica; u oblasti ekonomije, prava i administracije 67,8% učenica; a u oblasti zdravstva i socijalne zaštite bilo je 76,8% učenica od ukupnog broja učenika u ovim oblastima (RZS 2023).

Nivo studija	Ukupno		Žensko		Muško	
	apsol.	udeo	apsol.	udeo	apsol.	udeo
	287	100,0	195	100,0	92	100,0
Osnovne/diplomske studije	165	57,5	113	57,9	52	56,5
Masterske/magistarske studije	111	38,7	75	38,5	36	39,1
Doktorske studije	11	3,8	7	3,6	4	4,4

Tabela 1. Nivo trenutnih studija (Izvor za sve tabele: rezultati istraživanja)

Najviše ispitanika poreklom je iz velikih gradova. Čak 18,8% rođeno je u Beogradu, a 11,1% rođeno je u Banjoj Luci. Ostala mesta u ukupnom broju ispitanika imaju udeo manji od 10%. Pored ova dva mesta koja se izdvajaju visinom udela, nešto je veći udeo ispitanika koji su rođeni u Novom Sadu (4,9%), Požarevcu (4,5%), Bijeljini (4,2%), Doboju (3,1%), Zaječaru (2,4%) i Užicu (2,1%). Ovde se može uočiti da je najviše ispitanika iz velikih centara država iz kojih dolaze (Beograd i Novi Sad – Srbija, Banja Luka i Bijeljina – Republika Srpska, BiH), a da je iz manjih sredina – varošica, mnogo manje studenata. Relevantnost navedenog podatka je u direktnoj vezi sa podatkom da mladi ljudi poreklom iz velikih gradova – najčešće univerzitetskih centara – češće odlaze u inostranstvo na studije, dok mladi iz seoskih sredina migriraju u iste te centre da studiraju (Stojšin 2021).

Većina ispitanika je odmah nakon završene srednje škole došla na osnovne studije u Beč, dok su se oni koji su završili srednju školu u Beču u ovaj grad doselili kao deca ili su rođeni u njemu. Analiza obrazovne strukture ispitanika pokazala je da je najviše ispitanika završilo srednju školu u Srbiji 59,6%, zatim u Bosni i Hercegovini 33,7%, dok je 3,1% ispitanika završilo srednju školu u Austriji. Prosečna starost ispitanika iznosila je 24,6 godina, a u uzorak su ušli studenti sa sva tri nivoa studija od osnovnih, preko master do doktorskih studija. Najstariji ispitanik imao je 44 godine, a najmlađi 18 godina¹³.

2.3. Specifičnosti studiranja na bečkim fakultetima

Približno polovina ispitanika (50,2%) u Beču studira više od četiri godine, a sličan je udeo onih koji studiraju dve (16,7%) i tri godine (15,0%). U ukupnom broju ispitanika najmanje je onih sa kraćim studentskim životom u Beču (Tabela 2).

¹³ U ukupnom broju ispitanika najviše je bilo ispitanika starih od 25 do 29 godina (46,0%), a zatim ispitanika starosti od 18 do 24 godine (42,2%). Ispitanika starosti između 30 i 34 godine bilo je 9,8%, a starijih od 35 godina njih 2,1%.

Podatak da polovina ispitanika živi u Beču više od četiri godine može imati značaja za tumačenje motiva povratka, jer su studenti „imali dovoljno vremena” da se naviknu na drugačiji način života u odnosu na zemlju porekla, što oni kasnije i navode. Među studentima koji su na osnovnim studijama najveći broj njih studira više od četiri godine (34,5%). Na masterskim studijama takođe je najveći udeo onih koji studiraju više od četiri godine (70,3% od ukupnog broja studenata na masteru), što govori da je velika većina njih i osnovne studije završila u ovom gradu. Slično je i sa studentima doktorskih studija, s obzirom na to da 81,8% takođe živi i studira u ovom gradu više od četiri godine (Tabela 2).

	ukupno		nekoliko meseci		godinu dana		dve godine		tri godine		četiri i više	
	apsol.	udeo	apsol.	udeo	apsol.	udeo	apsol.	udeo	apsol.	udeo	apsol.	udeo
Ukupno	287	100,0	27	9,4	25	8,7	48	16,7	43	15,0	144	50,2
Osnovne	165	100,0	22	13,3	16	9,7	38	23,0	32	19,4	57	34,5
Masterske	111	100,0	5	4,5	7	6,3	10	9,0	11	9,9	78	70,3
Doktorske	11	100,0	-	-	2	18,2	-	-	-	-	9	81,8

Tabela 2. Koliko dugo ispitanici sa različitih nivoa studija studiraju u Beču?

Najviše ispitanika nalazi se na studijama društvenih nauka (40,1%), zatim tehničkih (23,3%), dok su studenti prirodnih nauka manje zastupljeni u ispitanoj populaciji (16,2%). Konkretnije, sa najvećim udelom u ukupnom broju ispitanika izdvojili su se inženjerstvo (20,9%) i ekonomija (20,2%). Ostale nauke i oblasti imaju udeo manji od 10%. U ukupnom broju ispitanika izdvajaju se i pravo (8,4%), umetnost (5,9%), političke nauke (3,8%), farmacija, lingvistika i medicina sa po 3,5% od ukupnog broja ispitanika. Ostale nauke i oblasti zastupljene su u mnogo manjem procentu¹⁴.

Studenti su mnogo češće upisivali društvene (46,7%) i tehničke nauke (27,2%), nego studentkinje. One u većem broju nego studenti studiraju prirodne (18,5% od ukupnog broja studentkinja) i humanističke nauke (12,3%).

Društvene nauke su najpopularnije među srpskim studentima i na osnovnim i na masterskim studijama (38,8% OAS i 42,3% MAS od ukupnog broja ispitanika na tim studijama). Nakon društvenih, po broju srpskih studenata na osnovnim

¹⁴ Arhitektura 2,4% ispitanika; hemija 2,4%; ekologija 1,7%; edukacija 1,3%; fizika 1,4%, antropologija, stomatologija, istorija, poljoprivreda sa po 1,0%; dok su ostale nauke zastupljene sa manje od 1% u ukupnom broju ispitanika.

studijama, jesu tehničke (20,2%), a zatim prirodne nauke (19,4%). Na masteru je, posle društvenih nauka, najviše studenata upisalo tehničke nauke – njih 30,6%, a na doktorskim studijama uglavnom su podjednako zastupljene društvene i prirodne nauke. U Republici Srbiji na fakultetima gde se izučavaju društvene i prirodne nauke studira više devojaka – 67% od ukupnog broja studenata na društvenim naukama su studentkinje; na prirodnim naukama je 65,7% studentkinja u odnosu na 34,3% studenata. Na tehničkim naukama su brojniji studenti – 58,6% od ukupnog broja su studenti, a 41,4% studentkinje (RZS 2022).

Osnovno pitanje istraživanja jeste sledeće: koji su motivi za odlazak na studije u inostranstvo i koliko je kvalitet obrazovanja značajan u različitim migratornim motivima studenata. Ispitanicima smo, između ostalog, kao moguće odgovore ponudili sledeće: da se diploma koju će dobiti na bečkom univerzitetu više vrednuje, naročito u lakšem pronalaženju posla, a zatim i tvrdnju da su fakulteti u Beču bolji nego u Srbiji. Takođe, ispitanici su mogli slobodno da dopišu odgovor na pitanje o motivima migracije.

Analiza podataka pokazala je da srpski studenti, razmatrajući mesto studija, polaze od pretpostavke da će im diplome stečene na bečkim fakultetima osigurati bolje pozicije na tržištu rada, a samim tim i u sferi rada kada u nju budu uključeni sa tržišta rada. Kvalitet studija nije se izdvojio kao osnovni motiv migriranja. Naime, najveći broj ispitanika, 40,8% od ukupnog broja, došao je u glavni grad Austrije zato što će sa diplomom nekog bečkog fakulteta imati bolju šansu za zaposlenje, a 36,2% želelo je da iskusi život u inostranstvu. Samo 9,4% ispitanika odabralo je Beč zbog toga što su fakulteti prema njihovom mišljenju bolji u tom gradu. Dakle, ispitanici u najvećem broju slučajeva ne spore kvalitet obrazovanja na univerzitetima u Srbiji, nego smatraju da će imati bolju poziciju na tržištu rada sa diplomom bečkih fakulteta.

Pojedini ispitanici naveli su kako ih je kvalitet studija privukao u Austriju, odnosno Beč. Evo nekoliko odgovora koji se u Tabeli 3. navode kao uslovi studiranja:

- *Hteo sam da radim doktorat sa određenim osobama koje rade na tom fakultetu.* (m, 30, Srb.)¹⁵
- *Jer studiranje opere u Srbiji je besmisleno.* (ž, 26, Srb.)
- *Postizanje najvišeg nivoa znanja i umeća u mom polju i polaganje državnog ispita – dobijanje međunarodno priznate titule "Meister/Master tailor".* (ž, 30, Srb.)

---

¹⁵ Kod navedenih odgovora ispitanika, koji nisu gramatički ispravljani, u zagradi je naveden pol ispitanika, godine starosti i država porekla.

- *Zato što su uslovi za rad bolji i bolje opremljene laboratorije za hemiju i biologiju, jer literatura nije zastarjela i bolje su povezani sa prirodno-naučnim institucijama u svijetu. (ž, 24, BiH)*

U istraživanju studenata iz inostranstva koji studiraju u Srbiji (Vasojević 2022) pokazano je da je najvažniji faktor dolaska u Srbiju želja da steknu znanje na univerzitetima koji imaju kvalitetnije programe (npr. Beogradski univerzitet je na Šangajskoj listi najbolje rangiranih univerziteta na svetu). Istraživanje Nene Vasojević (2022) je, pozivajući se na rezultate ranijih studija (Vasojević 2019; Despić 2015; Vesković-Anđelković 2019; Casas Trujillo, Jalal Mohammed, Taler Saleh 2020, sve prema Vasojević 2022), pokazalo da su ispitanici kao glavni motiv studiranja u inostranstvu navodili kvalitetnije obrazovanje (34,1%), a zatim i stipendiju koja pokriva troškove studiranja (25,4%) (Vasojević 2022), što je za mnoge studente izuzetno značajna stavka. Većina ovih studenata bila je iz afričkih zemalja.

Ilustracija odnosa studenata prema kvalitetu studiranja jesu i delovi pomenutog fokusgrupnog intervjua sa studentima u Beču. Jedan ispitanik navodi sledeće:

- *Najveća razlika u načinu studiranja kod nas i u Beču, koju ja vidim, jeste sadržaj koji se predstavlja studentima. Ovde je najbitnija praksa, praktična primena, a kod nas su i pored Bolonje, programi zastareli, stara literatura, traži se bubanje činjenica i na kraju ne znaš da radiš ono za šta si se školovao. Čuo sam nedavno od drugara koji studira u Beogradu da uvode neku praksu, ali nekako bojažljivo. (m, 26 godina, Srb.)*

Da li je i kako pol ispitanika uticao na razliku u motivima migriranja? Primećena je razlika u motivima migracija između studenata i studentkinja. Naime, za muški pol, odnosno studente, najvažniji motiv dolaska u Beč bio je to što će im diploma fakulteta pružiti veće šanse za bolje zaposlenje (45,6%). Na drugom mestu po značaju među studentima ističe se motiv sticanja novih iskustava u novoj sredini, što je navelo 28,3% studenata. Najmanje važnosti ispitanici muškog pola pridavali su uslovima studiranja i lošim uslovima života u zemlji porekla, što može da se objasni time da su studenti prilagodljiviji ulovima života od studentkinja. Sa druge strane, ispitanice su najčešće navodile želju da iskuse nešto novo u životu (40% od ukupnog broja ispitanica), a zatim i to što će im diploma tamošnjih fakulteta omogućiti da lakše nađu posao (38,5% od ukupnog broja ispitanica) (Tabela 3).

Pored analiziranih motiva, 10% ispitanika navelo je drugačije razloge odlaska na studije u inostranstvo: lošu ekonomsku situaciju u zemljama porekla

(uglavnom studentkinje 83,3% od ukupnog broja ovih odgovora) i emotivne razloge (povezivanje sa porodicom i prijateljima) (Tabela 3).

Najveći broj ispitanika – 70,4% samostalno je doneo odluku o studiranju u inostranstvu, a na 19,9% ispitanika uticali su roditelji. Ovi rezultati poklapaju se sa motivima odabira destinacije, gde su izdvojeni značajniji motivi poput dobijanja diplome kojom će moći lakše da nađu posao i želje za „drugačijim” životom u inostranstvu, ali se javljaju i kvalitet obrazovanja koje nude ti fakulteti, kao i socijalne mreže, među kojima su najjače upravo porodične veze. Odluku o studiranju najveći broj ispitanika (67,4%) i ispitanica (71,8%) donelo je samostalno, a zatim i pod uticajem roditelja (18,5% studenata i 20,5% studentkinja).

Koliko je starost ispitanika značajan faktor u analizi motiva za dolazak? Najveća razlika među ispitanicima prema starosti vidljiva je kod dva najčešće navođena motiva migriranja. Naime, kod ispitanika starih između 25 i 29 godina presudni motiv bila je želja da se iskuse nove stvari (za 40,9% studenata u ovoj starosnoj grupi), a zatim je motiv bilo lakše nalaženje posla zbog diplome iz Beča (37,8%). U mlađoj studentskoj populaciji, od 18 do 24 godine, skoro polovina ispitanika (47,9%) ističe prednost diplome, a nešto manje od trećine (29,8%) želelo je nova iskustva. Iako nije velika razlika u godinama, ipak su primećena značajana odstupanja u motivima za dolazak u Beč između mlađih i starijih ispitanika.

	Ukupno		Žensko		Muško	
	apsol.	udeo	apsol.	udeo	apsol.	udeo
Ukupno	287	100,0	195	100,0	92	100,0
Zato što sam i pre studija živeo/la u Beču.	10	3,5	6	3,0	4	4,3
Zato što sam hteo/la da iskusim život u inostranstvu.	104	36,2	78	40,0	26	28,3
Zato što su ovde fakulteti bolji.	27	9,4	18	9,2	9	9,8
Zato što ću sa diplomom fakulteta odavde imati bolju šansu za zaposlenje.	117	40,8	75	38,5	42	45,6
Uslovi studiranja	5	1,7	4	2,0	1	1,1
Loši uslovi u zemlji porekla	6	2,1	5	2,6	1	1,1
Porodica i društvene mreže	5	1,7	3	1,5	2	2,2
Ostalo	13	4,5	6	3,0	7	7,6

Tabela 3. Motivi za dolazak u Beč u odnosu na pol ispitanika

2.4. *Da li će ovaj inostrani obrazovni potencijal biti iskorišćen?*

Značaj analize motiva povratka međunarodnih studenata u direktnoj je vezi sa posledicama koje emigracija mladih visokoobrazovanih ostavlja na društvo, odnosno zemlju porekla. Analizirajući postojeću literaturu, Ince (2020) navodi da se u zemlji porekla mogu uočiti i negativne i pozitivne posledice. Negativan uticaj migracije visokoobrazovanih stručnjaka izvršen je na ekonomiju zemlje porekla (Le 2008: 618, prema Ince 2020), a pojedini autori čak smatraju da migracija visokoobrazovanih predstavlja pretnju za zemlju (Kasnauskiene, Budvitite 2013, prema Ince 2020). Sa druge strane, pozitivni efekti migracija visokoobrazovanih vidljivi su kada su u pitanju ciklična kretanja, a ne stalne migracije, jer migranti koji se vrate poseduju veći ljudski kapital nego pre odlaska, a imigranti vrše veliki uticaj na razvoj zemlje prenoseći svoja znanja i veštine kada se vrate (Ince, 2020). Ako govorimo o „cirkulaciji mozgova” koja podrazumeva povratak međunarodnih migranata u zemlju porekla, tada je akcenat na prenošenju znanja i veština koje međunarodni migranti stiču u inostranstvu, što utiče na razvoj lokalnih sredina iz kojih oni potiču. Iz tog razloga važno je pitanje da li će se mladi ljudi koji studiraju u inostranstvu – u ovom slučaju u Beču – vratiti u svoju zemlju, pre svega Srbiju¹⁶ i Bosnu i Hercegovinu.

Pitanje o mogućem povratku ispitanika u zemlju porekla obuhvatilo je i pitanje uslova pod kojima bi se vratili. Samo 6,9% ispitanika smatra da će se vratiti u zemlju nakon završetka studija bez ispunjavanja bilo kakvih uslova, dok 38,3% ispitanika razmišlja o povratku, ali nisu sigurni da će se vratiti. Čak 46,7% ispitanika ne želi da se vrati u zemlju porekla. Najviše njih se ni u kom slučaju neće vratiti zato što u Austriji imaju sve što su želeli ili planiraju da žive u nekoj trećoj državi (Tabela 4). U planiranju migracija i „saniranju” posledica koje u zemlji porekla nastaju nakon odlaska mladih ljudi najznačajniju ulogu imaju oni koji razmišljaju o povratku.

---

¹⁶ Uvid u emigracioni potencijal mladih dalo je istraživanje o migracijama studenata, koje je 2018. godine realizovao Kabinet ministra bez portfelja zaduženog za demografiju i populacionu politiku u Republici Srbiji. U istraživanju je učestvovalo 11.013 studenata. Analiza prikupljenih podataka pokazala je da skoro trećina (24,2%) anketiranih želi da po završetku obrazovanja emigrira, a 50,6% njih ne planira da se vrati u Srbiju (Kabinet ministra bez portfelja zaduženog za demografiju i populacionu politiku 2018).

	Ukupno		Osnovne		Master		Doktorske	
	apsol.	udeo	apsol.	udeo	apsol.	udeo	apsol.	udeo
Ukupno	287	100,0	165	100,0	111	100,0	11	100,0
Da, vratiću se nakon studija.	20	6,9	14	8,5	4	3,6	2	18,2
Da, vratiću se, ali samo ako ne budem dobio boravišnu dozvolu.	13	4,5	8	4,8	5	4,5	-	
Da, ali nisam siguran da li ću se vratiti.	97	33,8	53	32,1	40	36,0	4	36,4
Ne, ovde imam sve što sam želeo.	44	15,3	25	15,5	17	15,3	2	18,2
Ne, neću se vratiti ni u kom slučaju.	57	19,9	32	19,4	23	20,7	2	18,2
Ne, planiram da živim i radim u nekoj trećoj državi.	33	11,5	18	10,9	15	13,5	-	-
Ostalo	23	8,1	15	9,1	7	6,3	1	9,1

Tabela 4. Razmišljanja o povratku u odnosu na nivo studija

Šta o povratku misle studenti koji studiraju različite nauke? Skoro polovina studenata sa društvenih nauka (45,2%) ne želi da se vrati u zemlju porekla, a 33,0% njih razmišlja o povratku ali nije sigurno da li će se vratiti. Svega 6,9% studenata društvenih nauka hoće da se vrati u zemlju porekla, a 4,3% kaže da će se vratiti ukoliko ne dobije boravišnu dozvolu.

Slična je situacija i među studentima prirodnih nauka – 47,8% ovih studenata neće se vratiti u zemlju porekla, a 30,4% samo razmišlja o povratku. Nešto je veći broj studenata prirodnih nauka (13,0%) koji žele da se vrate nakon završetka studija, nego među studentima društvenih nauka (6,9%)

Što se tiče povratka u zemlju porekla, najlošija je situacija sa studentima tehničkih nauka, jer 47,8% neće da se vrati u zemlju porekla, a čak 43,3% njih razmišlja o povratku, ali nije sigurno da će se vratiti, što je mnogo veći procenat nego među studentima društvenih i prirodnih nauka. Samo 3% njih kaže da će se vratiti, a to će uraditi i 1,5% njih ukoliko ne dobije boravišnu dozvolu.

Najveći broj studenata koji ne žele da se vrate, studiraju humanističke nauke, čak 53,6%, a nijedan student iz ove grupe nauka nije rekao da će se sigurno vratiti nakon završetka studija. O povratku razmišlja 25% njih, ali nije sigurno da li će tako i uraditi.

3. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Pre deset godina ukazano je na činjenicu da većina visokoškolskih institucija u Evropi „zaključuje da internacionalizacija počinje relativno tradicionalnim fokusom na prikupljanju stranih studenata” (Pavlović i sar. 2012: 1), ali da internacionalizacija obrazovanja polako pokriva i „aktivnosti saradnje i partnerstva u istraživanju i nastavi i učenju” kao i intenzivnije uključivanje diplomaca sa univerziteta iz drugih zemalja (Isto, 1). „Saradnja” studenata iz Srbije i prostora bivše Jugoslavije sa fakultetima u Beču traje duže od dva veka. Imajući u vidu olakšice koje bečki fakulteti daju našim studentima u pogledu raznih socijalnih davanja, niskih školarina, nepolaganja prijemnih ispita, jasno je zašto se neki od njih odlučuju za studiranje upravo u Beču.

Istraživanje, čiji je deo rezultata predstavljen u ovom radu, pokazalo je da postoje različiti faktori koji utiču na to da se sve veći broj mladih opredeljuje za studije u inostranstvu. Kvalitet obrazovanja se nije izdvojio kao najznačajniji faktor odlaska na inostrane fakultete, kako to navode naši ispitanici, već diploma koja će im omogućiti lakše zapošljavanje. Uslovi studiranja u koje su ispitanici ubrajali novije programe i opremu, aktivniju i prisutniju praksu, ostali su korak iza „većeg značaja” diplome sa bečkih fakulteta. Iako je prepoznavanje značaja diplome u vezi sa obrazovanjem, ne možemo reći da su ispitanici otišli u Beč zbog kvaliteta studija, ali možemo reći da je ta odluka doneta zahvaljujući pogledu unapred, pogledu na tržište rada i radi što bezbolnijeg kretanja po njemu.

Ipak, moglo bi se reći da je najvažniji rezultat ovog istraživanja podatak da 46,7% ispitanika ni pod kojim uslovima ne želi da se vrati u zemlju porekla, kao i da 33,8% ispitanika razmišlja o povratku u zemlju ali nije sigurno da će se vratiti. Ovaj podatak o mogućim povratnicima značajan je zbog privlačenja ovih visokoobrazovanih mladih ljudi da se vrate u Srbiju i drugo, zbog korišćenja njihovog obrazovnog i socijalnog kapitala, koji mogu imati veliku ulogu nakon potencijalnog povratka.

LITERATURA

- Ahmad, S. Z., Buchanan F. R. (2016). Choices of Destination for Transnational Higher Education: ‘Pull’ Factors in an Asia Pacific Market. *Educational Studies* 42 (2): 163–180.
- ASBiH *Demografija i socijalne statistike: Visoko obrazovanje u školskoj 2021/22 godini.* (2022). Godina XVII Sarajevo 1. 6. 2022. godine (1), Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Pristupljeno 4. 6. 2023. URL: <https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2022/EDU_05_2021_Y2_1_BS.pdf>.
- Bobić, M., Vesković Anđelković M., Kokotović Kanazir V. (2016). *Studija o spoljnim i unutrašnjim migracijama građana Srbije sa posebnim osvrtom na mlade.* Beograd: Međunarodna organizacija za migracije.
- Bobić, M., Vesković Anđelković, M. (2016). Profil i stavovi potencijalnih migranata iz Srbije. *Glasnik etnografskog instituta SANU* 64 (3): 469–491. doi: 10.2298/GEI151019003B
- Brooks, R., Waters, J. (2011). *Student Mobilities, Migration and the Internationalization of Higher Education.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- İnce, C. (2020). From brain drain to brain circulation: brain power in regional development. *International Journal of Eurasia Social Sciences* 11 (42): 1092–1114.
- Kabinet ministra za demografiju i populacionu politiku (2018). *Migracije studenata* [Kabinet MDPP]. Beograd: Kabinet ministra bez portfelja zaduženog za demografiju i populacionu politiku, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Republički zavod za statistiku.
- Lipura, S. J., Collins, F. L. (2020). Towards an integrative understanding of contemporary educational mobilities: a critical agenda for international student mobilities research. *Globalisation, Societies and Education* 18(3): 343–359. doi: 10.1080/14767724.2020.1711710
- Marković Krstić, S. (2021). *Stanovništvo u sociološkom kontekstu.* Niš: Filozofski fakultet.
- Marjanović, D. (2015). *Migracija radne snage i njen uticaj na demografsku sliku i tržište rada u Srbiji.* Beograd: Međunarodna organizacija za migracije.
- Matić, S., Lopušina, M. (2019). *Srbi u Austriji.* Novi Sad: Prometej, EUPROGRESS.
- Milovanović, R., Stojanović, B., Ćirković Miladinović, I. (2020). Stavovi studenata prema internacionalizaciji visokog obrazovanja. *Inovacije u nastavi* 33 (2): 86–96. doi: 10.5937/inovacije2002086M

- OECD (2021). Student mobility, Education at a Glance 2021: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. Pristupljeno 3. 5. 2023. URL: <<https://gpseducation.oecd.org/revieweducationpolicies/#!node=41771&filter=all>>
- Pavlović, D., Vujčić, V., Milentijević, I., Pekić Quarrie S. (2012). Internacionalizacija visokog obrazovanja: ključni koncepti i elementi. *XVIII Skup Trendovi razvoja Internacionalizacija univerziteta*, Paper 1.2–1: 1–4. Pristupljeno 2. 6. 2023. URL: <www.trend.uns.ac.rs/stskup/trend_2012/radovi/A1-2/A1.2-1.pdf>.
- Predojević Despić, J. (2015). Migracije visokoobrazovanih lica iz Srbije od 1991. godine u Kanadu i Sjedinjene Američke Države (neobjavljena doktorska teza). Pristupljeno 7. 6. 2023. URL: <<https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/5466>>.
- Rašević, M. (2016). *Migracije i razvoj u Srbiji*, Beograd: Međunarodna organizacija za migracije.
- Srednje obrazovanje – početak školske 2022/2023*, Bilten 694. Beograd: Republički zavod za statistiku. Pristupljeno 6. 7. 2023. URL: <<https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20235694.pdf>>.
- Stanković, D. (2011). Odliv mozgova kao gubitak i(li) dobitak za zemlju porekla. *Godišnjak fakulteta političkih nauka* 5 (5): 515–526.
- Statistik Austria. (2021a). *Statisticshes Jahrbuch. Migration und Integration. Zahlen, Daten, Indikatoren*. Vienna: Statistik Austria.
- Statistik Austria. (2021b). *Bevölkerung zu Jahresbeginn 2002-2021 nach detailliertem Geburtsland*. Vienna: Statistik Austria.
- Stojšin, S. (2021). Promene u migratornim sklonostima seoske omladine: primer naselja Kać. *Sociološki pregled* 56 (4): 1361–1381. doi.org/10.5937/socpreg55-34562
- Stojšin, S. (2018). *Stanovništvo – sociološka perspektiva*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Stojšin, S. (2014). Internet kao predmet istraživanja i/ili sredstvo za prikupljanje podataka – sa osvrtom na elektronski upitnik, u *Internet i društvo: međunarodni tematski zbornik radova*, ur. D. Todorović, D. Petrović, D. Prlja. (Beograd: Srpsko sociološko društvo: Institut za uporedno pravo; Niš: Filozofski fakultet): 197–214.
- Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021–2027. godine*. Službeni glasnik RS, 21/2020.

- Vasojević, N. (2022). Međunarodni studenti, korisnici državnih stipendija Republike Srbije i njihovo školovanje u 21. veku. *Sociološki pregled* 56 (3): 904–928. doi: 10.5937/socpreg56-39367
- Vasojević, N., Krnjaić, Z., Kirin, S. (2018). Stipendisti školovani u inostranstvu, povratnici u akademskoj zajednici u Srbiji. *Sociološki pregled* 52 (3): 938–959. doi: 10.5937/socpreg52-17682
- Visoko obrazovanje 2021/2022*. (2022). Beograd: Republički zavod za statistiku, Pristupljeno 3. 6. 2023. URL: <<https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/obrazovanje/visoko-obrazovanje/>>.

INTERNET IZVORI

- <https://studiranjeuevropi.com/studiranje-u-becu>
<https://www.inoedukacija.com/page/studiranje-u-austriji/>

Snežana S. Stojšin
Marica N. Šljukić
Vladan D. Vidicki
Sara R. Mejdžor
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy

CHARACTERISTICS OF ACADEMICS STUDIES AS A MOTIVE FOR STUDENT EMIGRATION– EXAMPLE OF STUDENTS IN VIENNA¹⁷

Summary

The paper presents the results of research conducted at the end of 2021 and the beginning of 2022 with Serbian students at all three levels of study in Vienna, Austria. The main goal of the paper is to analyze the motives of emigration of our students. The basic assumption in the research was that the quality of education is not the main reason why students go abroad for bachelor, master and doctoral studies, which was confirmed. There were 287 respondents in the research in which the data was collected via an electronic questionnaire. The analysis of the results showed that the majority of students came from large university centers such as Belgrade, Banja Luka and Novi Sad, and that in addition to the greater possibility of finding a job with a diploma from a foreign faculty, the quality of studies also influenced their decision to study abroad and motivated them to experience life in a foreign country.

The majority of respondents (70.4%) independently made the decision to leave. Exactly one half of the respondents (50.2%) have been studying in Vienna for more than four years and

---

¹⁷ The paper presents partial results from the research project titled *The Social Status of Serbian Students in Austria: A Sociological Study*, which was supported by the Embassy of the Republic of Serbia in Austria, the Republic of Srpska Representative Office in Vienna, the Matica srpska, and the Faculty of Philosophy, University of Novi Sad.

their average age is 24.6. The most important finding of the present research is the fact that 46.7% of respondents do not plan on returning to their country of origin under any circumstance and that 33.8% are considering returning to their country, but are not certain if they will. The fact that a third of the respondents are considering returning to their country of origin after all is significant because local politics has the opportunity to create favorable circumstances (i.e. pull factors) to attract potential returnees, as well as to use their incoming resources for further societal development.

Key words: students, international students, internationalization of education, motives of emigration, electronic questionnaire.

Primljeno: 10. 7. 2023.

Prihvaćeno: 6. 8. 2023.

